

Slobodan Čače, Alan Johnston, Branko Kirigin, Lucijana Šešelj

A Corpus of Greek Graffiti from Dalmatia

[*Bulletin of the Institute of Classical Studies, Supplement 146*]

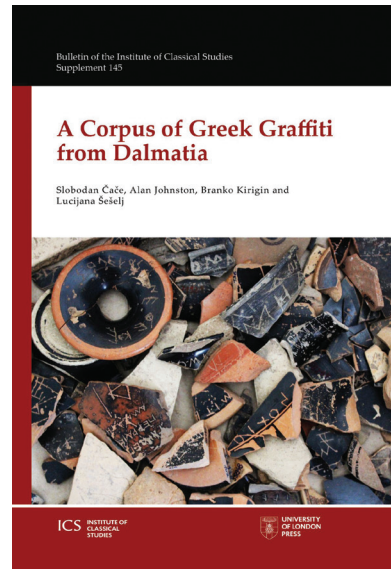
Institute of Classical Studies – School of Advanced Study – University of London Press, London, 2022, 370 str.

Grčki i rimski grafiti i dipinti na keramici često su ostajali neobjavljeni. Mnogi od njih sadrže tek pokoje slovo, a ekspertiza potrebna za pouzdano čitanje i tumačenje rijetka je. Unutar grčke epigrafije, koja se pretežno bavi natpisima na kamenu, čitanje natpisa na metalu i keramici zasebne su subdiscipline za koje se specijalizira tek nekolicina stručnjaka. Stoga je za našu staru povijest i arheologiju velik dobitak da se troje naših poznatih istraživača grčke povijesti i arheologije povezalno s Alanom Johnstonom, svjetskim autoritetom za natpise na keramici, jednako kao što je za svjetsku znanstvenu javnost dobitak da su naši autori ovu građu objavili na njoj dostupnom mjestu i jeziku.

Knjiga je izdana kao suplement časopisu *Bulletin of the Institute of Classical Studies*, kao 146. knjiga u nizu. Izdavač je Institute of Classical Studies u Londonu, koji je dio sveučilišta UCL (University College London). Na engleskom je jeziku i, kako je običaj za slična izdanja, prodaje se po visokoj cijeni od oko 80 eura.

Korpus sadrži 700-tinjak grčkih grafita, uz poneki latinski, poneki žig i dipinto. Najveći broj potječe s Palagruže, iz istraživanja pod vodstvom Branka Kirigina, i s rta Ploče, iz istraživanja pod vodstvom Slobodana Čače, no njima su dodani i brojni grafiti sa šesnaest nalazišta od Nina do Lastova (Venac, Nin, Zadar, Murter, rt Ploča, Marina, Trogir, Resnik, Brač, Hvar, Vis, Palagruža, Nakovana, Korčula, Lastovo, Ošanići), datiranih u rasponu od kraja 6. st. pr. Kr. do 1. st. pr. Kr.

Materijal je organiziran po nalazištima, od sjevera prema jugu. Autori ističu da narav i nejednaka rasprostranjenost građe nije omogućila pridržavanje epigrafičke konvencije da se natpisi grupiraju po vrsti. Svako je nalazište predstavljeno kratkim

geografskim i arheološkim opisom, po potrebi i ključnim zajedničkim obilježjima građe, te relevantnom bibliografijom.

Svaka kataloška jedinica počinje novoformiranom kraticom, inventarnim brojem, opisom keramičkog ulomka i dimenzijama. Slijedi epigrafski opis te potom čitanje natpisa, po potrebi komentar sadržaja, potom datacija, literatura, te crtež ili fotografija. Jasno je istaknuto da je, iako obično postoji arheološki kontekst, stratigrafija najčešće poremećena, te se većina datacija temelji na stilskim osnovama i obliku slova. Najčešće su stoga prilično široke datacije.

Mnogo je grafita s tek ponekim slovom čiji je sadržaj nemoguće precizno tumačiti, no, za napredak spoznaje jako je važno da se i takvi nalazi dostojno objave, jer samo rast komparativnog materijala može nam omogućiti da svaki sljedeći nalaz postane moguće potpunije protumačiti. Nešto duži pak tekstovi omogućuju fascinantne poglede u povijest Grka na Jadranu, najviše o kultu Diomeda, u dobroj mjeri već poznatom iz ranijih publikacija. Zaključni tekst varljivo skromnog tehničkog naslova „General Comment” te pokoja napomena uz pojedina nalazišta i natpise skrivaju niz dragocjenih uvida, osobito ukupne ocjene i komentare o obliku slova, dijalektu, rječniku i strukturi dedikativnih formula, te nešto širu raspravu o fenomenu zajedničkih dedikacija.

Sažet, ali konkretan način izražavanja, te opreznost pri izvođenju zaključaka, tipični su i dobrodošli za epigrafske publikacije. Nadajmo se da će ova knjiga inspirirati i nove objave srodnog materijala te da će nam postupni rast ovoga korpusa svima omogućiti potpuniju sliku povijesti Grka na Jadranu.

Jelena Marohnić